

Journal of Financial Accounting Research

Journal of Financial Accounting Research
E-ISSN: 2322-3405
Vol. 13, Issue 1, No.47, Spring 2021, P:67-86
Received: 22.10.2020 Accepted: 27.01.2021

Research Article

The effect of Audit Quality on the Relationship between Economic Uncertainty and Accrual Based Earnings Management in Listed Companies in Tehran Stock Exchange

Nasim Shahmoradi*: Assistant Professor, Department of Accounting, Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd, Iran
shnassim@yahoo.com

Zohreh Tabatabaieenasab: Assistant Professor, Department of Economics, Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd, Iran
tabatabaieenasab@iauyazd.ac.ir

Abstract

In conditions of economic uncertainty and due to low earnings, Managers are more motivated to manage earnings. This study aims to investigate the relationship between economic uncertainty and earnings management and evaluates the effect of audit quality on this relationship in the listed companies in Tehran stock exchange. For this purpose, a sample of 133 companies selected by Systematic Removal during the periods of 2008-2018. In order to test the hypotheses, a multiple linear regression model is used. For measuring the audit quality, audit firm size, audit firm tenure and auditor's report type have been chosen. Moreover, to estimate earnings management variable, Dechow (1995), model is used. In order to measure the economic uncertainty, exchange market pressure index is incorporated. Results indicate that in conditions of economic uncertainty, the use of big audit firms and increase of the tenure reduce earnings management. In addition, the modified auditors' report has strengthened the direct effect of the economic uncertainty on corporate earnings management.

Keywords: Economic uncertainty, audit quality, earnings management.

* Corresponding author

بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه نااطمینانی اقتصادی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

نسیم شاه مرادی^۱: استادیار حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، یزد، ایران.

shnassim@yahoo.com

زهره طباطبایی نسب: استادیار اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، یزد، ایران

tabatabaianasab@iauyazd.ac.ir

چکیده

مدیران در شرایط نااطمینانی اقتصادی و به دلیل پایین بودن سود شرکت‌ها، انگیزه بیشتری برای مدیریت سود دارند؛ از این رو، در این پژوهش، ارتباط بین نااطمینانی اقتصادی و مدیریت سود و ارزیابی تأثیر کیفیت حسابرسی بر این رابطه در بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران بررسی شده است. بدین منظور، ۱۱۳ شرکت در طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ به روش حذف سیستماتیک انتخاب شدند. داده‌ها براساس مدل رگرسیون چندگانه تحلیل شدند. برای سنجش کیفیت حسابرسی از اندازه حسابرسی، دوره تصدی و نوع گزارش، برای بررسی مدیریت سود از مدل دیچو (۱۹۹۵) و برای سنجش نااطمینانی اقتصادی از شاخص فشار بازار ارز بهره گرفته شد. تحلیل نتایج حاکی از آن است که در شرایط نااطمینانی اقتصادی، استفاده از شرکت‌های بزرگ حسابرسی و افزایش دوره تصدی، کاهش مدیریت سود را به همراه دارد. علاوه بر این، ارائه گزارش حسابرسی غیراستاندارد تأثیر مستقیم نااطمینانی اقتصادی را بر مدیریت سود شرکت‌ها تقویت کرده است.

واژه‌های کلیدی: نااطمینانی اقتصادی، کیفیت حسابرسی، مدیریت سود

مقدمه

بدون در نظر گرفتن شرایط خاص اقتصادی پرداخته شده است؛ از این رو، در این پژوهش، تلاش می‌شود از منظری جدید با در نظر گرفتن نااطمینانی اقتصادی - که در حسابداری کمتر به آن پرداخته شده است - تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه نااطمینانی اقتصادی و مدیریت سود ارزیابی شود. بدین ترتیب، نتایج با واقعیت‌های موجود در شرایط فعلی کشور ملموس‌تر و کاربردی‌تر خواهد بود. نوآوری پژوهش حاضر، استفاده از شاخص فشار بازار ارز برای تعیین شرایط نااطمینانی اقتصادی، بررسی ارتباط شاخص‌های مختل کیفیت حسابرسی در شرایط نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی و در نظر گرفتن دوره تعامل و تحلیل و بررسی اثر متقابل نااطمینانی اقتصادی و کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود است.

ساختار مقاله حاضر از شش بخش تشکیل شده است. در ادامه و در بخش دوم، مبانی نظری و پیشینه بیان می‌شوند. بخش سوم به روش پژوهش اختصاص یافته است. یافته‌های پژوهش در بخش چهارم بیان شده‌اند و در نهایت، نتیجه‌گیری و پیشنهادات در بخش پایانی ارائه شده‌اند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مدیریت سود اقلام تعهدی

مدیریت سود پدیده‌ای متأثر از عوامل محیطی است که بر کیفیت گزارش‌های مالی اثرگذار است [۱۶] و زمانی اتفاق می‌افتد که مدیران از قضاوت خود در گزارشیگری مالی و انجام معاملات گزارش شده در سیستم حسابداری استفاده می‌کنند. این تعریف، مدیریت سود را مسئول اتخاذ تصمیماتی معرفی می‌کند که در ارتباط با سودند [۴۱]. رونن [۴۷] مدیریت سود را مجموعه‌ای از تصمیمات

صورت‌های مالی، منبع اطلاعات در بازار سرمایه است؛ بنابراین، برای سرمایه‌گذاران و سهامداران، بسیار بااهمیت بوده و در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی آنها اثرگذار است؛ از این رو، اطلاعات حسابداری باکیفیت‌تر در اتخاذ تصمیمات مناسب‌تر مؤثر است. یکی از مهم‌ترین این اطلاعات، سود حسابداری است که شاخصی از عملکرد شرکت در نظر گرفته می‌شود. اقلام تعهدی به مدیران اجازه می‌دهد سود را به نحوی محاسبه کنند که نشان‌دهنده ارزش شرکت باشد و نیز به آنها این اختیار را می‌دهد تا از انعطاف‌پذیری روش‌های حسابداری، سوءاستفاده و محتوای اطلاعاتی آن را مخدوش کنند. ذینفعان شرکت نمی‌توانند به‌طور مستقیم این رفتار فرصت‌طلبانه مدیران را کنترل کنند؛ ولی حسابرسان با بررسی‌های دقیق و باکیفیت خود می‌توانند امکان مدیریت سود را محدود سازند. در این راستا پژوهش‌های تجربی نشان می‌دهند کیفیت حسابرسی به افزایش قابلیت اتکا صورت‌های مالی منجر می‌شود [۴۴]. در واقع یکی از راهکارهای کاهش مدیریت سود، بهبود کیفیت حسابرسی بوده که تابعی از دو احتمال است: اول، موارد کژنمایی بااهمیت در صورت‌های مالی صاحبکار کشف شود و دوم، کژنمایی‌های کشف شده گزارش شود [۱۳]. همچنین، بحران اقتصادی می‌تواند باعث تغییر در کیفیت سود شود و انگیزه مدیران را برای دستکاری در سود افزایش دهد که در نتیجه آن، دقت و آگاهی‌بخشی سود کاهش می‌یابد و ریسک نااطمینانی افراد بیرون از شرکت را افزایش می‌دهد [۲]. در خور ذکر است در پژوهش‌های پیشین به بررسی ارتباط کیفیت حسابرسی و مدیریت سود در شرایط عادی و

فرصت طلبانه مدیریت را حذف می‌کند یا کاهش می‌دهد. دلایل تقاضای بازار سرمایه برای خدمات حسابداری با کیفیت در سه بعد برشمرده می‌شوند: بعد اول، نقش نظارتی؛ نقش نظارتی برای کاهش هزینه‌های نمایندگی است و مالکان برای نظارت بر نماینده اتخاذ می‌کنند. بعد دوم، نقش اطلاعاتی: حسابداری نوعی وسیله برای افزایش کیفیت اطلاعات مالی بوده که از نظر سرمایه‌گذاران بسیار حائز اهمیت است و بعد سوم، نقش تضمین‌کنندگی: حسابرسان با ضمانت کردن کیفیت اطلاعات، هزینه دعوی حقوقی را کاهش می‌دهند و مدیران را در برابر سایرین بیمه می‌کنند [۱]. معیارهای کیفیت حسابداری در پژوهش‌های مختلف به تکرار استفاده شده‌اند. این معیارها را به دو دسته خروجی و ورودی تقسیم کرده‌اند. دسته خروجی شامل تجدید آرائه ارقام، نوع گزارش حسابداری، کیفیت گزارش شگری مالی، آرائه خدمات غیرحسابداری و دسته ورودی شامل اندازه حسابداری، تخصص در صنعت، حق الزحمه حسابداری، حق الزحمه غیر عادی، تداوم تصدی حسابداری و استقلال حسابداری [۳]. در پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت مدل‌ها و داده‌ها سعی شد معیارهایی از هر دو جنبه ورودی و خروجی بررسی شوند.

اندازه شرکت حسابداری و مدیریت سود

دی آنجلو [۳۰] نخستین فردی بود که به تحلیل ارتباط بین کیفیت حسابداری و اندازه شرکت از دیدگاه نظری پرداخت. از دیدگاه او، حسابداری بزرگ‌تر، دارای تنوع درآمدی به دلیل داشتن پرتفوی از مشتریان بزرگ‌ترند؛ از این رو، رشد و ادامه حیات آنها کمتر به مشتریانشان وابسته است. شرکت‌های بزرگ‌تر قادرند برای آموزش کارکنان و استفاده از

مدیریتی تعریف می‌کند که منجر به گزار شگری صحیح کوتاه‌مدت و آرائه آن به بالاترین ارزش ممکن بر طبق نظر مدیریت می‌داند. در این تعریف، مدیریت سود به عنوان نتیجه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری یا تولیدی، زودتر از آنکه به وقوع بپیوندد، شناسایی می‌شود. رونن [۴۶] تعاریف مختلف مدیریت سود را در سه دسته طبقه‌بندی می‌کند: سفید، خاکستری و سیاه. مدیریت سود سفید، مفید است و به شفافیت گزارش‌ها منجر می‌شود. مدیریت سود سیاه، مضر بوده و در بردارنده تقلب و عدم آرائه کامل اطلاعات است؛ در حالی که مدیریت سود خاکستری به معنای دستکاری گزارش‌ها در چارچوب استانداردها است که در نتیجه فرصت‌طلبی یا اثربخشی و کارایی فعالیت‌های مدیریتی است.

روش‌های متفاوتی برای بررسی چرایی و چگونگی دستکاری سود توسط مدیران وجود دارد. در این راستا و با توجه به این موضوع که دستکاری تعهدات اختیاری، هزینه‌بر نبوده و اثرات آن به راحتی قابل تشخیص نیست، کاربرد بسیاری پیدا کرده است. مدل دی‌چو که در سال ۱۹۹۵ آرائه شده، از جمله پرکاربردترین این مدل‌ها است که در پژوهش حاضر استفاده شده است.

کیفیت حسابداری

کیفیت حسابداری زمانی تأیید می‌شود که در نتیجه آن، این اطمینان به وجود آید که صورت‌های مالی فاقد هرگونه اشتباه و تقلب‌اند. به بیانی دیگر، کیفیت حسابداری به معنای ارزیابی و استنباط بازار از توانایی حسابداری در کشف تحریف‌های بااهمیت موجود در صورت‌های مالی یا سیستم حسابداری و گزارش موارد بااهمیت کشف شده است. بر طبق نمایندگی تئوری، حسابداری ابزار کنترلی است که فعالیت‌های

روش‌های نوین حسابداری، بیشتر هزینه کنند که به افزایش توان رقابتی آنها منجر می‌شود. همچنین، وابستگی کمتر به یک مشتری خاص به تسلیم شدن در برابر فشارهای مشتریان برای دریافت اظهار نظر مقبول یا انجام سود منجر می‌شود. بنا بر پژوهش آسن [۲۱] شرکت‌های حسابداری شده توسط حسابرسان بزرگ نسبت به سایر شرکت‌ها مدیریت سود کمتری داشته‌اند. هوگوت [۳۸] نیز در پژوهش خود نشان داد کیفیت حسابداری و وابستگی کمتر به نحوه ارائه صورت‌های مالی مشتریان در شرکت‌های حسابداری بزرگ‌تر بیشتر است. در کنار این مباحث، شواهدی نیز وجود دارد که شرکت‌هایی با تعهدات اختیاری بالاتر فرصت بیشتری برای مدیریت سود افزایش خواهند داشت و انگیزه بیشتری نیز برای به‌کارگیری شرکت‌های حسابداری بزرگ برای اعتباربخشی به سود خود دارند که به تمرکز بازار بر شرکت‌های بزرگ حسابداری منجر می‌شود [۳۵]. این افزایش تمرکز به کاهش کیفیت حسابداری منجر می‌شود؛ به‌ویژه اگر تعداد شرکت‌های حسابداری بزرگ بسیار اندک باشد. در این موارد، مشتریان این شرکت‌ها تعهدات اختیاری بیشتری دارند و حسابرسان تمایل کمتری به گزارش و صرف وقت بیشتر برای کشف آن داشته‌اند [۳۵].

دوره تصدی و مدیریت سود

صاحب‌نظران معتقدند اقدام تعهدی اختیاری در صورت وجود دوره تصدی کوتاه مدت (۲ تا ۳ سال) در مقایسه با میان‌مدت (۴ تا ۸ سال) بیشتر وجود داشته‌اند [۲۲]. در همین راستا تئوری یادگیری در حرفه حسابداری بیان می‌کند حسابرسان برای آشنایی و شناخت هر مشتری به زمان نیاز دارند تا بتوانند حسابداری مؤثر و کارایی را ارائه دهند [۴۰]. بنابراین نظر

سینت [۴۸] تغییر حسابداری به کاهش اعتدال سرمایه‌گذاران به اتکاپذیری صورت‌های مالی منجر و اعتبار حسابداری از دیدگاه آنان کاسته می‌شود؛ و نیز هزینه‌های حسابداری برای هر دو طرف افزایش می‌یابند. علاوه بر آن، کاهش دوره تصدی، احتمال افزایش گزارش ارقام تعهدی اختیاری را بیشتر می‌کند و بازار نیز به اعلام سود شرکت واکنش کمتری نشان می‌دهد [۴۲]. همچنین، دوره تصدی طولانی‌تر حسابداری به ایجاد روابط دو ستانه‌تری با مدیریت شرکت منجر می‌شود که به استقلال حسابداری منجر می‌شود و چرخش دوره‌ای حسابداری پیشنهاد می‌شود [۲۸]. در مجموع، تأثیر دوره تصدی بر مدیریت سود پیچیده بوده است [۲۹]. درخور ذکر است در ایران، سازمان بورس اوراق بهادار، چرخش مؤسسه‌های حسابداری را از سال ۱۳۹۰، در قالب قانون برای دوره زمانی ۴ ساله الزامی کرده است.

نوع گزارش و مدیریت سود

ارتباط بین اقدام تعهدی اختیاری و ریسک ذاتی حسابداری از دو جنبه بررسی می‌شود؛ اول: اقدام تعهدی به منزله ابزاری در دست مدیران برای دستکاری در سود معرفی شده‌اند که در راستای منافع شخصی آنها استفاده می‌شوند. دوم: اقدام تعهدی به منزله چالشی در پیش‌روی حسابرسان بوده که به حساب‌های ریسکی مانند حساب‌های دریافتی و موجودی‌ها مرتبط‌اند. حسابرسان با استفاده از اصل محافظه‌کاری باید سطح مطلوب ریسک حسابداری را تعیین کنند. به عبارت دیگر، با در نظر گرفتن احتمال وجود مدیریت ریسک در شرکت‌های بررسی شده، نوع گزارش خود را تعدیل کنند [۱۸]. در استانداردهای حسابداری سه نوع اظهار نظر تعدیل شده با عناوین «اظهار نظر مشروط»، «اظهار نظر مردود» و «عدم اظهار نظر» وجود دارد.

مدیران ه همواره تلاش می‌کنند گزارش های حسابرسی، وضعیت شرکت را به نحو مطلوب نشان دهند و به صورت مقبول ارائه شوند. پژوهش های پیشین نشان دادند کیفیت حسابرسی در شرکت های دارای اظهارنظر تعدیل شده، بیشتر دیده شده است [۳]. گزارش حسابرسی تعدیل شده، نشاندهنده ای از استقلال حسابرس نیز هست؛ به آن معنا که حسابرس مستقل، راحت تر می‌تواند بدون ترس از دست دادن مشتری، گزارش تعدیل شده ارائه کند. علاوه بر آن، کاپلان و ویلیامز [۳۹] معتقدند حسابرسان برای محافظت خود در برابر دعاوی حقوقی، گزارش های تعدیل شده ارائه می‌دهند.

مدیران ه همواره تلاش می‌کنند گزارش های حسابرسی، وضعیت شرکت را به نحو مطلوب نشان دهند و به صورت مقبول ارائه شوند. پژوهش های پیشین نشان دادند کیفیت حسابرسی در شرکت های دارای اظهارنظر تعدیل شده، بیشتر دیده شده است [۳]. گزارش حسابرسی تعدیل شده، نشاندهنده ای از استقلال حسابرس نیز هست؛ به آن معنا که حسابرس مستقل، راحت تر می‌تواند بدون ترس از دست دادن مشتری، گزارش تعدیل شده ارائه کند. علاوه بر آن، کاپلان و ویلیامز [۳۹] معتقدند حسابرسان برای محافظت خود در برابر دعاوی حقوقی، گزارش های تعدیل شده ارائه می‌دهند.

معیار سنجش نااطمینانی اقتصادی

در این مقاله، از معیار فشار بازار ارز به عنوان شاخصی مناسب در تحلیل نوسانات بازار ارز برای سنجش عدم تعادل اقتصاد و وقوع بحران های ارزی و به تصویر کشیدن شرایط نااطمینانی اقتصادی استفاده شده است [۵۰].

رژیم نرخ ارز در بیشتر کشورها و به خصوص در کشورهای در حال توسعه بین دو سیستم نرخ ارز کاملاً شناور و ثابت قرار دارد. در این موارد، سیاست گذار پولی، درجه ای از شناور بودن نرخ ارز را می‌پذیرد و با خرید و فروش ذخایر خارجی در بازار مداخله می‌کند. در چنین رژیم هایی تو چه صرف به ذخایر خارجی یا نوسانات نرخ ارز اسمی برای تعیین میزان فشار بر بازار ارز گمراه کننده خواهد بود؛ بنابراین، معیاری مورد نیاز است که تغییرات نرخ ارز و ذخایر خارجی را به طور همزمان در نظر بگیرد؛ بنابراین، در پژوهش حاضر، به منظور توضیح شرایط نااطمینانی اقتصاد از نوسانات نرخ ارز و مدل فشار بر بازار ارز استفاده شده است. درحقیقت شاخص فشار بازار ارز، یکی از شاخص های مهمی است که در مطالعات مرتبط با بحران های ارزی از آن استفاده

نااطمینانی اقتصادی و مدیریت سود

روش های متفاوتی برای بررسی چرایی و چگونگی دستکاری سود توسط مدیران وجود دارند. شناسایی و اندازه گیری مدیریت سود آسان نیست و عموماً با استفاده از تعهدات اختیاری انجام می شود [۲۰]. بیشتر مطالعات تجربی درباره مدیریت سود بر انگیزه های فردی مدیران تمرکز داشته اند و اثرات محیط کلان اقتصادی در این مطالعات، کمتر بررسی و تحلیل شده اند؛ از این رو، بررسی تأثیر شرایط نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت سود مهم جلوه می‌نماید؛ زیرا تصمیم به دستکاری سود بر اساس دیدگاه های سرمایه گذاران و جلب توجه آنها اتخاذ می‌شود. مدیران شرکت های متأثر از بحران، تمایل بیشتری به دستکاری سود دارند تا از کاهش عمده قیمت سهام جلوگیری کنند و کمتر جریمه شوند [۲۴]. علاوه بر آن، بعضی از قرارداد های بدهی بر مبنای سودآوری شرکت بسته می‌شوند که با مدیریت سود می‌توان از نوسانات به ضرر شرکت جلوگیری کرد. در شرایط بحران، شرکت های دارای قرارداد های

با فرض انتقال کامل سرمایه خواهیم داشت:

$$\Delta \delta = \Delta i + \Delta i^* \quad (۶)$$

ارتباط پولی میان داخل و خارج از کشور با استفاده از معادلات ۳ و ۴ عبارت است از:

$$\Delta f - \Delta f^* = \Delta d^* - \Delta P + \beta \Delta y - \alpha \Delta i - \Delta P^* - \beta^* \Delta y^* + \alpha^* \Delta i^* \quad (۷)$$

با ترکیب معادلات ۵، ۶ و ۷ و این که $\alpha^* = \alpha$ خواهیم داشت:

$$\Delta e - \Delta f + \Delta f^* = -\Delta d^* + \Delta d + \beta \Delta y + \theta - \beta^* \Delta y^* + \alpha \Delta \delta \quad (۸)$$

در این مدل محاسبه EMP تفاوت نسبی در پویایی عرضه و تقاضای پول و مداخله در دو کشور را منعکس خواهد کرد؛ بنابراین:

$$EMP = \Delta f - \Delta f^* + \Delta e \quad (۹)$$

$$H^d = kPYe^{-\alpha i} \quad (۱۰)$$

$$H_t = \mu B_t = \mu(D_t + F_t) \quad (۱۱)$$

با گرفتن اولین تفاضل از معادله ۱۱ خواهیم داشت:

$$H_t - H_{t-1} = \mu[(D_t - D_{t-1}) + (F_t - F_{t-1})] \quad (۱۲)$$

$$\frac{\Delta H_t}{H_{t-1}} = \frac{\mu(\Delta D_t + \Delta F_t)}{H_{t-1}} = \frac{\mu(\Delta D_t + \Delta F_t)}{\mu B_{t-1}} \quad (۱۳)$$

$$\frac{\Delta H_t}{H_{t-1}} = \frac{\Delta D_t}{B_{t-1}} + \frac{\Delta F_t}{B_{t-1}} \quad (۱۴)$$

$$\Delta h_t = \Delta d_t + \Delta f_t \quad (۱۵)$$

شرایط تعادل پولی عبارت است از:

$$H^s = H^d \quad (۱۶)$$

تئوری قدرت خرید نیز با معادله ۱۷ بیان می‌شود.

$$P = EP^* \quad (۱۷)$$

با جایگذاری معادلات ۱۰ و ۱۱ در ۱۶ معادله، ۱۸ به دست می‌آید:

$$kPY = \mu(F + D) \quad (۱۸)$$

با جایگزینی معادله ۱۸ در معادله ۱۷، نتیجه حاصل عبارت است از:

می‌شود. تعبیر ساده این شاخص این است که در مواقع بحرانی، هم نرخ ارز افزایش می‌یابد (یعنی ارزش پول داخلی کاهش می‌یابد) و هم ذخایر ارزی کاهش می‌یابند که هر دو نشان از وضعیت نامساعد اقتصاد و وجود نااطمینانی دارد. در واقع فلسفه استفاده از این شاخص این است که بررسی تغییرات نرخ ارز به تنهایی و وضعیت بحرانی را نشان نمی‌دهد؛ زیرا ممکن است نرخ ارز ثابت بماند؛ اما ذخایر ارزی به اتمام باشد؛ به این دلیل تغییرات هم‌زمان نرخ ارز و ذخایر ارزی مهم است. با توجه به اینکه نرخ مبادلات ارزی، نقش مهمی در صادرات و واردات دارد، ثبات نرخ ارز می‌تواند موجب انسجام آسان‌تر کسب‌وکارها و نیز تعیین راحت‌تر سود سرمایه‌گذاری در یک کشور خارجی و کاهش سطح نااطمینانی شود. درخور ذکر است در این مطالعه، برای اندازه‌گیری فشار بازار ارز از مطالعه ویمارک [۵۰] استفاده شده است.

نحوه محاسبه شاخص فشار بازار ارز

مدل گیرتون و روپر [۳۷] براساس شرایط تعادل

پول بیان شده در معادلات (۱) تنظیم شده است.

$$H^s = \mu B = \mu(D + F) = PY\beta e^{-\alpha i} = H^d \quad (۱)$$

$$H^{s*} = \mu B^* = \mu^*(D^* + F^*) = P^*Y^*\beta^* e^{-\alpha i^*} = H^{d*} \quad (۲)$$

می‌توان معادلات را به شکل لگاریتمی و تفاضل

مرتبه اول نوشت:

$$\Delta h^s = \Delta d + \Delta f = \Delta p + \beta \Delta y - \alpha \Delta i = \Delta h^d \quad (۳)$$

$$\Delta h^{s*} = \Delta d^* + \Delta f^* = \Delta p^* + \beta^* \Delta y^* - \alpha^* \Delta i^* = \Delta h^{d*} \quad (۴)$$

گیرتون و روپر، انحراف از برابری قدرت خرید را مجاز می‌دانند؛ بنابراین:

$$\Delta P = \Delta P^* + \Delta e + \Delta \theta \quad (۵)$$

مقدار مثبت EMP دلالت بر افزایش فشار بازار ارز و ایجاد شرایط نااطمینانی در اقتصاد کلان است.

پیشینه پژوهش

منصورفر [۱۹] در پژوهشی ارتباط بین عدم تقارن اطلاعاتی با ابعاد مختلف مدیریت سود با نقش تعدیل‌گری کیفیت حسابرسی را بررسی کرد. برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی به کمک تحلیل عاملی، یک شاخص ترکیبی با استفاده از متغیرهای دوره تصدی حسابرس، اندازه مؤسسه حسابرسی، اقلام تعهدی اختیاری و تخصص حسابرس در صنعت ساخته شده است. برای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی نیز از قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، استفاده و در بین ۱۰۶ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ آزمون شد. نتایج حاکی از آن بود که وجود کیفیت حسابرسی، شدت تأثیر منفی عدم تقارن اطلاعاتی بر مدیریت سود را تا حد چشم‌گیری کاهش می‌دهد. قدیمی [۱۵] به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی حسابرسان معتمد سازمان بورس اوراق بهادار بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخت. در این پژوهش، ۱۲۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۴ ساله ۱۳۹۱-۱۳۹۴ مطالعه شدند. نتایج نشان دادند کیفیت حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی، تأثیر مثبت و معناداری داشته و کیفیت گزارشگری مالی پس از وضع دستورالعمل ماده ۱۰ بهبود یافته است. حمیدیان [۷] به بررسی اثر تعدیلی حمایت از سرمایه‌گذاران بر ارتباط بین بحران مالی و کیفیت حسابرسی و ارتباط بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. بدین منظور، تعداد ۱۲۷ شرکت در یک دوره زمانی ۸ ساله بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ نمونه آماری در نظر گرفته شدند. داده‌ها با استفاده از رگرسیون لجستیک تحلیل شدند و نیز برای بررسی کیفیت

$$k(EP^*)Y = \mu(F + D) \quad (19)$$

با گرفتن لگاریتم و اولین تفاضل از معادله بالا به معادله زیر حاصل می‌شود:

$$\Delta P^* - \Delta e + \Delta y = \Delta f + \Delta d \quad (20)$$

$$-\Delta f - \Delta e = -(\Delta P^* + \Delta y - \Delta d) \quad (21)$$

با این فرض که $EMP = \Delta f + \Delta e$ ، شاخص EMP به صورت زیر بیان می‌شود:

$$EMP = \Delta P^* + \Delta y - \Delta d \quad (22)$$

معادله زیر بیان‌کننده ارتباط پویا بین نرخ ارز، ذخایر خارجی و متغیرهای برونزا از قبیل تولید واقعی داخلی و خارجی، عرضه پول خارجی، تغییر در نرخ بهره پوشش داده نشده و انحراف از PPP است.

$$\Delta e = -(\Delta h^* + \beta \Delta y - \beta^* \Delta y^* - \theta + \alpha \Delta \delta - \Delta d) - \Delta f \quad (23)$$

زمانی که مداخله وجود ندارد یا $\Delta f = 0$ است، تمام فشار بر بازار ارز از طریق تغییرات در نرخ ارز کاملاً شناور حذف می‌شود و بنابراین، $\Delta e = EMP = -EDC$ که EDC تقاضای اضافی پول است. اگر بانک مرکزی تلاش کند نوسانات نرخ ارز را با مداخله مستقیم در بازار ارز (با خرید و فروش ذخایر خارجی) کنترل کند، مدل ویژه گبرتون و روپر به شکل زیر بیان می‌شود:

$$EMP = \Delta e + \gamma \Delta f \quad (25)$$

با این فرض که تغییر در عرضه پول خارجی با تغییرات اعتبارات داخلی و ذخایر خارجی تعیین می‌شود ($\Delta h^{s*} = \Delta d^* + \Delta f^*$)، شاخص فشار بر بازار ارز برابر است با: $EMP = \Delta e - \Delta f$ (۲۶) که در آن فشار بازار ارز، Δe تغییرات نرخ ارز و Δf تغییرات ذخایر خارجی بانک مرکزی است. شایان ذکر است براساس مقدار و علامت EMP ، شرایط بازار ارز تحلیل می‌شود؛ به این ترتیب که

پژوهشی به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر کیفیت تعهدات در بین شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس نیجریه پرداخت. ۵۳ شرکت در طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷، بررسی و با استفاده از روش حداقل مربعات آزمون شدند. نتایج حاکی از آن بودند که اندازه شرکت حسابرسی تأثیر منفی و بااهمیتی بر تعهدات داشته است؛ در حالی که دوره تصدی تأثیر منفی و کم‌اهمیتی را نشان می‌دهد. موارد [۲۲] در پژوهشی مدیریت سود را از دیدگاه بین‌الملل بررسی کرد و به این موضوع پرداخت که آیا حسابرسی، مدیریت سود را کمتر می‌کند و آیا این رابطه از بحران اقتصادی تأثیر می‌گیرد یا خیر. به این منظور، ۳۸۳۰ سال شرکت پذیرفته شده در بورس‌های آمریکا، انگلیس، ژاپن، ایتالیا، فرانسه و اسپانیا در سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹، بررسی و با استفاده از رگرسیون تحلیل شدند. نتایج نشان دادند بزرگی مؤسسات حسابرسی و تخصص به کاهش مدیریت سود در بحران اقتصادی منجر شده است. همچنین، دوره تصدی تأثیر مستقیمی بر تعهدات شرکت‌ها دارد. اراد [۴۴] در پژوهشی روی ۱۱۷ شرکت پذیرفته شده در بورس عمان در فاصله سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۴ به بررسی ارتباط بین جریان‌ات نقدی و تعهدات با قیمت سهام شرکت‌ها پرداخت و این موضوع را بررسی کرد که آیا بحران سال ۲۰۰۸ بر رابطه فوق‌الذکر اثر گذار است یا خیر. کیفیت حسابرسی با استفاده از اندازه شرکت و دوره تصدی آن به عنوان نقش تعدیل‌گر آزمون شد. نتایج حاصله نشان‌دهنده تأثیر بااهمیت کیفیت حسابرسی بر رابطه بین تعهدات و قیمت سهام بوده‌اند. لویز [۴۱] به بررسی ارتباط بین دستکاری سود و کیفیت حسابرسی بر مبنای رفتار تعهدات اختیاری در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس پرتغال پرداخت. نمونه شامل ۴۷۲۳ شرکت در بین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ بوده است. برای

حسابرسی از بزرگی شرکت و برای مدیریت سود از مدل دیچو و هم‌کاران (۱۹۹۵) استفاده شد. نتایج حاکی از وجود ارتباط بین کیفیت حسابرسی و کیفیت سود بوده است که حمایت از سرمایه‌گذاران این رابطه را تعدیل می‌کند. ابراهیمی [۱] در پژوهشی به بررسی ارتباط بین ارتباطات سیاسی، کیفیت حسابرسی، بحران مالی و هزینه‌های نمایندگی پرداخته و آن را در ۱۰۳ شرکت پذیرفته شده در بورس در دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ و با استفاده از مدل رگرسیونی چندگانه آزمون کرده است. ارتباطات سیاسی با استفاده از معیار بدهی بلندمدت و کیفیت حسابرسی با استفاده از بزرگی مؤسسه حسابداری سنجیده شدند و نتایج نشان دادند کیفیت حسابرسی اثر منفی و معناداری بر هزینه‌های نمایندگی و بحران مالی در شرکت‌ها دارد. بلندن [۲۳] پژوهشی با هدف بررسی دوره تصدی شرکت حسابرسی و ارتباط آن با کیفیت حسابرسی انجام داد. نمونه آزمون شده، شرکت‌های دارای شاخص S&P ۳۵۰ اروپایی در بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۶ بوده است. برای آزمون کیفیت حسابرسی از سه شاخص تعهدات اختیاری، تفاوت بین سود گزارش شده و سود مدیریت شده و تجدیدارائه حسابداری استفاده شد. نتایج نشان دادند شرکت‌هایی که بیش از ۱۰ سال با یک حسابرس کار می‌کنند، از کیفیت حسابرسی پایینی برخوردار نیستند. چرسان [۲۵] در پژوهش خود به تعیین کیفیت خدمات حسابرسی و مؤلفه‌های آن پرداخت. بدین منظور، از پیشنهادات افراد حرفه‌ای و مطلع از استانداردهای آموزش بین‌الملل استفاده کرده که معیارهایی مانند عدم ارائه خدمات مالی، بزرگی شرکت حسابرسی، تغییر حسابرس، دوره تصدی، حق‌الزحمه، استرس کاری، زمان، جنسیت، میزان تحصیلات و نوع گزارش برای بهبود کیفیت حسابرسی معرفی شده‌اند. آلفانمیلاو [۴۳] در

پس‌رویدادی است. داده‌های موردنیاز از سایت کدال و نرم‌افزار ره‌آورد نوین و گزارش‌های حسابرسی و صورت‌های مالی شرکت‌ها و اطلاعات مبانی نظری و پیشینه از پایگاه‌های علمی معتبر داخل و خارج از کشور استخراج شده‌اند.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس تهران در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ به شرح نگاره (۱) در نظر گرفته شده است. درخور ذکر است مؤسسات مالی و بانک‌ها به دلیل ماهیت خاص فعالیت آنها از جامعه حذف شده‌اند.

نگاره ۱. نمونه انتخابی

۳۳۷	تعداد کل شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در طی دوره بررسی شده کسر می‌شود:
۵۷	شرکت‌هایی که قبل از سال ۱۳۸۹ در بورس پذیرفته شده نباشند
۵۹	شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه نبوده یا دوره مالی خود را تغییر داده باشند
۴۵	شرکت‌هایی که سهام آنها به‌طور مداوم در بورس معامله شده و توقف معاملات بیش از یک ماه داشته باشند
۶۳	شرکت‌هایی که اطلاعات آنها به‌طور کامل در دسترس نباشد
۱۱۳	تعداد شرکت‌های نمونه

الگوها و متغیرها

هدف از این پژوهش، بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود تصنعی در شرایط نااطمینانی اقتصادی و بروز بحران ارزی است. به این منظور، مدل زیر با توجه به مبانی نظری و با در نظر گرفتن پیشینه پژوهش تحلیل شده است:

$$AEM_{it} = \beta_1 AQ_{it} + \beta_2 EMP_{it} + \beta_3 EMP_{it} \times AQ_{it} + \beta_4 X_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن AEM مدیریت سود، AQ کیفیت حسابرسی، EMP شاخص فشار بازار ارز و X برداری از متغیرهای کنترلی است. منابع اطلاعاتی و تعریف هر یک از متغیرهای مدل مدنظر در نگاره (۲) خلاصه شده‌اند. شایان ذکر است در انتخاب

تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل رگرسیون چندعاملی بهره گرفته شد. برای سنجش تعهدات از مدل جونز تعدیل شده استفاده شد. نتایج حاکی از آن بودند که سطح مدیریت سود در بین شرکت‌هایی که توسط شرکت‌های حسابرسی بزرگ‌تر حسابرسی شده‌اند، پایین‌تر از سایر شرکت‌ها بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش و جمع‌آوری داده‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی است. از لحاظ شیوه انجام، توصیفی همبستگی بوده که از مدل‌های رگرسیونی برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. همچنین، از لحاظ زمان جمع‌آوری داده‌ها،

با در نظر گرفتن شرایط ذکر شده، تعداد ۱۱۳ شرکت به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

فرضیه‌ها

فرضیه ۱: استفاده از حسابرسی بزرگ، اثرات نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت سود تعهدی را کاهش می‌دهد.

فرضیه ۲: افزایش دوره تصدی، اثرات نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت سود تعهدی را کاهش می‌دهد.

فرضیه ۳: گزارش حسابرسی غیراستاندارد، اثرات نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت سود تعهدی را افزایش می‌دهد.

متغیرهای کنترلی از پژوهش حسنی [۶] و الوارد [۲۲] بهره گرفته شده است.

نگاره ۲. متغیرهای استفاده شده در مدل، تعاریف و منابع آماری

منبع	تعریف	متغیر
خواجهوی [۹]	معیار اول: اندازه یا بزرگی مؤسسه حسابرسی معیار کیفیت حسابرسی است. به این ترتیب که اگر حسابرس شرکت، سازمان حسابرسی باشد، عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر لحاظ می‌شود.	کیفیت حسابرسی AQ
رحیمیان [۱۰]	معیار دوم: دوره تصدی، معیار کیفیت حسابرسی است. به این ترتیب که اگر در پایان سال t-1 دوره تصدی حسابرس ۴ سال و بیشتر باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت، عدد صفر لحاظ می‌شود.	
خدای پور [۸]	معیار سوم: نوع گزارش حسابرسی، معیار کیفیت حسابرسی است. به این ترتیب که اگر گزارش به صورت مقبول ارائه شود، عدد صفر و در غیر این صورت، عدد یک لحاظ می‌شود.	
الوارد [۲۲]	لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام شرکت	Size اندازه
حسنی [۶]	برابر است با مقادیر خطای مدل جونز تعدیل شده (۱۹۹۱) که دیچو و همکاران مطرح کردند.	مدیریت سود اقلام تعهدی AEM
حسنی [۶]	برابر است با نسبت سود عملیاتی پس از مالیات به ارزش دفتری دارایی‌ها	نسبت سودآوری عملیاتی OPR
الوارد [۲۲]	برابر است با نسبت ارزش دفتری بدهی‌ها به ارزش دفتری دارایی‌ها	DR نسبت بدهی
الوارد [۲۲]	برابر است با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	MBV فرصت رشد
حسنی [۶]	برابر است با نسبت جریان نقد عملیاتی به ارزش دفتری دارایی‌ها	CF نسبت جریان نقد عملیاتی
وی مارک [۵۰]	شاخص فشار بازار ارز	ناطمینانی اقتصادی

یافته‌های پژوهش

روند داده‌ها و ارتباط بین آنها و توزیع تقریبی‌شان منجر می‌شود. مهم‌ترین آماره‌های توصیفی مرتبط با متغیرها در نگاره (۳) ارائه می‌شوند.

آمار توصیفی

آمار توصیفی نشان‌دهنده آماره‌های پراکندگی و مرکزی است که آگاهی از آنها به درک بهتر

نگاره ۳. آمار توصیفی

نوع گزارش	دوره تصدی	اندازه حسابرس	نسبت بدهی فرصت رشد	سودآوری عملیاتی	اندازه شرکت	جریان نقد عملیاتی	شاخص فشار بازار ارز	مدیریت سود تعهدی	
میانگین	۰/۵۶۸	۰/۲۰۳	۲/۷۸۵	۰/۵۸۰	۲۷/۹۵۵	۰/۸۵۸	۰/۱۸۸	۰/۱۴۳	
میانه	۰/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲/۳۷۱	۰/۵۶۳	۲۷/۹۱۰	۰/۰۸۴۸	۰/۰۹۱	۰/۰۷۴	
حداکثر	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱۵/۵۷۸	۳/۰۶۰	۳۱/۸۹۴	۲/۴۰۳	۱/۰۵۰	۶/۴۱۲	
حداقل	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۰۸	۰/۰۱۲	- ۰/۳۰۱	- ۰/۳۰۱	- ۱/۱۲۱	۰/۰۴۱	
انحراف معیار	۰/۴۹۵	۰/۴۰۳	۱/۹۷۸	۰/۳۰۷	۱/۳۸۴	۱۳/۴۳۶	۰/۷۵۸	۰/۴۰۳	
چولگی	- ۰/۵۰۳	- ۰/۲۷۶	۱/۴۷۰	۲/۸۸۰	۰/۱۹۵	۱۹/۱۷۷	- ۰/۵۶۳	۱۱/۷۸۴	
کشیدگی	۱/۰۷۶	۳/۱۶۳	۹/۱۳۰	۲۱/۸۸۰	۲/۹۳۴	۳۶۹/۴۹۴	۲/۱۵۹	۱۶۸/۸۸۵	

آمار استنباطی

مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی

مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی، طبق مدل دی‌چو و هم‌کاران [۳۱] استخراج شده است که متغیرها در نگاره (۴) تعریف شده‌اند. به‌علاوه از برآورد این مدل، رگرسیون‌های ج‌مالات‌ا خلال رگرسیون، برآورد و مدیریت سود در نظر گرفته شد.

برای مثال، داده‌های نسبت بدهی نشان‌دهنده آن است که میانگین، ۰/۵۸۰ و میانه آن، ۰/۵۶۳ است و در محدوده حداکثری و حداقلی ۳/۰۶۰ و ۰/۰۱۲ قرار گرفته است. میزان حداکثر ۳/۰۶۰ در مواقعی به وجود می‌آید که شرکت زیان‌انباشته داشته باشد و نشان‌دهنده شرایط نامناسب شرکت‌ها است.

نگاره ۴. متغیرهای مدل مدیریت سود و محاسبه آنها

TACC _{i,t} کل اقلام تعهدی	نسبت تفاوت بین سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌های اول دوره.
REV _{i,t} تغییرات درآمدها	نسبت تفاوت بین درآمدهای عملیاتی دو دوره متوالی به کل دارایی‌های اول دوره.
REC _{i,t} تغییرات دریافتی‌ها	نسبت تفاوت بین حساب‌های دریافتی تجاری دو دوره متوالی به کل دارایی‌های اول دوره.
PPE _{i,t} ماشین‌آلات	نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات به کل دارایی‌های اول دوره.
E _{i,t} باقی‌مانده مدل	تفاوت بین اقلام تعهدی واقعی و اقلام تعهدی برآوردی که بیان‌کننده اقلام تعهدی اختیاری است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول

در این بخش به منظور آزمون فرضیه اول از معیار اندازه حسابرسی برای سنجش کیفیت حسابرسی استفاده شده است؛ به این معنا که در صورت وجود حسابرسی بزرگ، این متغیر، مقدار یک را اختیار

می‌کند. درخور ذکر است در ایران، تنها شرکت بزرگ دولتی در زمینه حسابرسی، سازمان حسابرسی است. مدل رگرسیونی و نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته به شرح نگاره (۵) ارائه شده‌اند.

نگاره ۵. مدل و نتایج آزمون فرضیه اول

$$AEM_{it} = \beta_1 Auditor\ size_{it} + \beta_2 EMP_{it} + \beta_3 EMP_{it} \times Auditor\ size_{it} + \beta_4 size_{it} + \beta_5 DR_{it} + \beta_6 MBV_{it} + \beta_7 CF_{it} + \varepsilon_{it}$$

نتیجه	سطح معنی‌داری	T آماره	انحراف معیار	ضریب	متغیر
تأیید	۰/۰۳۴	۲/۱۲۴	۰/۰۳۶	۰/۰۷۸	اندازه حسابرسی
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۷۹۸	۰/۰۰۵	۰/۰۲۴	فشار بازار ارز
تأیید	۰/۰۲۳	- ۲/۲۷۸	۰/۰۰۷	-۰/۰۱۶	عامل بحران و اندازه حسابرسی
تأیید	۰/۰۰۰	۵/۴۴۷	۰/۰۰۷	۰/۰۳۹۶	اندازه شرکت
رد	۰/۵۹۶	۰/۲۵۰	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱	نسبت جریان نقد عملیاتی
تأیید	۰/۰۲۶	۲/۲۳۳	۰/۰۲۴	۰/۰۵۳	نسبت بدهی
رد	۰/۱۸۷	-۱/۳۲۱	۰/۰۰۲	-۰/۰۰۳	فرصت رشد
تأیید	۰/۰۰۰۰	-۴/۹۸۷	۰/۲۰۱	-۱/۰۰۶	جزء ثابت
		۲/۷۶۶	F آماره	۰/۲۸۳	ضریب تعیین تعدیل‌شده
		۰/۰۰۰	معناداری مدل	۲/۵۰	آماره دوربین واتسون

تصنعی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌ها خواهند داشت و رابطه بین حسابرسی توسط سازمان

نتایج به دست آمده نشان داد که اگر سازمان حسابرسی، شرکت‌ها را حسابرسی کند، مدیریت سود

ضریب ۰/۱۵۳ بر مدیریت سود اثرگذارند و با افزایش اندازه شرکت و نسبت بدهی‌های آن، انتظار وجود مدیریت سود بیشتر است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم

در این بخش برای بررسی کیفیت حسابرسی از معیار دوره تصدی حسابرسان استفاده شده است. در صورتی که حسابرسان دارای دوره تصدی بلندمدت (بر طبق قوانین بورس اوراق بهادار) ۴ سال داشته باشند، عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر لحاظ می‌شود. نتایج در نگاره (۶) ارائه شده‌اند.

حسابرسی و ارقام تعهدی اختیاری، مثبت و با ضریب ۰/۰۷۸ خواهد بود. همچنین، فشار بازار ارز نیز رابطه مستقیم و معناداری با ارقام تعهدی اختیاری شرکت دارد؛ یعنی در صورت وجود شرایط ناطمینانی اقتصادی و بحران اقتصادی، شرکت‌ها تمایل بیشتری به دستکاری سود خود دارند. نتایج حاصل از بررسی همزمان و وجود بحران ارزی و حسابرسی توسط سازمان حسابرسی نشان‌دهنده ضریب منفی ۰/۰۱۶ است. به بیان دیگر، در شرایط ناطمینانی اقتصادی، استفاده از حسابرسان سازمان حسابرسی، مدیریت سود را کاهش می‌دهد؛ از این رو، فرضیه اول تأیید می‌شود. همچنین، نتایج حاکی از آن است که نسبت اندازه شرکت با ضریب ۰/۰۳۹۶ و نسبت بدهی با

نگاره ۶. مدل و نتایج آزمون فرضیه دوم

$AEM_{it} = \beta_1 TENURE_{it} + \beta_2 EMP_{it} + \beta_3 EMP_{it} \times TENURE_{it} + \beta_4 Size_{it} + \beta_5 OPR_{it} + \beta_6 DR_{it} + \beta_7 MBV_{it} + \beta_8 CF_{it} + \epsilon_{it}$					
نتیجه	سطح معنی‌داری	T آماره	انحراف معیار	ضریب	متغیر
تأیید	۰/۰۶۲	-۱/۸۷۱	۰/۰۰۹	-۰/۰۱۷	دوره تصدی حسابرسان
تأیید	۰/۰۰۰	۲۱/۷۱۸	۰/۰۰۵	۰/۱۲۶	فشار بازار ارز
تأیید	۰/۰۰۰	-۳۴/۹۱۳	۰/۰۰۳	-۰/۱۰۶	تعامل بحران و دوره تصدی
رد	۰/۸۶۵	-۰/۱۶۹	۰/۰۸۲	-۰/۰۱۴	نسبت سودآوری عملیاتی
تأیید	۰/۰۴۴	۲/۹۹۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	نسبت جریان نقد عملیاتی
تأیید	۰/۰۷۲۶	-۰/۳۵۰	۰/۰۳۴	-۰/۰۱۲	نسبت بدهی
تأیید	۰/۰۹۹	۱/۶۵۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	فرصت رشد
تأیید	۰/۰۰۰	-۷/۲۱۵	۰/۰۰۴	-۰/۰۳۲	اندازه شرکت
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۸۲۰	۰/۱۰۸	۱/۰۶۵	جزء ثابت
		۴/۰۸۸	F آماره	۰/۴۷۳	ضریب تعیین تعدیل‌شده
		۰/۰۰۰	معناداری مدل	۲/۴۳	آماره دوربین واتسون

سود با ضریب -۰/۰۱۷ به صورت منفی مرتبط است. همچنین، بحران اقتصادی تأثیر مثبت و معنی‌داری با ضریب ۰/۱۲۶ بر مدیریت سود دارد. همچنین، اثر همزمان دوره تصدی و بحران اقتصادی به میزان -۰/۱۰۶ بر مدیریت سود نیز منفی و معنی‌دار است؛

نتایج به دست آمده برای آزمون فرضیه دوم با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته نشان می‌دهند افزایش دوره تصدی حسابرسان (حداکثر ۴ سال) رابطه غیرمستقیم و معناداری با مدیریت سود دارد. به بیان دیگر، دوره تصدی بلندمدت با مدیریت

نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم

به منظور آزمون فرضیه سوم از معیار نوع گزارش حسابرسی برای سنجش کیفیت حسابرسی استفاده شده است. به این ترتیب که اگر گزارش حسابرسی غیراستاندارد (مشروط، مردود یا عدم اظهارنظر) باشد، مقدار متغیر مجازی یک و در غیر این صورت (گزارش مقبول)، صفر لحاظ می‌شود. نتایج تحلیل فرضیه سوم با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته در نگاره (۷) ارائه شده‌اند.

بدان معنا که افزایش دوره تصدی، تأثیر مستقیم بحران و نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت تصنی سود را کاهش می‌دهد؛ بنابراین، فرضیه دوم نیز تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، در شرایط نااطمینانی اقتصادی، دوره تصدی ۴ ساله باعث شد مدیریت سود در شرکت‌ها کمتر شود. همچنین، نتایج نشان می‌دهند نسبت جریان نقد عملیاتی با ضریب ۰/۰۰۳ و اندازه شرکت با ضریب ۰/۰۳۲- بر مدیریت سود اثرگذارند؛ بدان معنا که هرچه جریان نقد عملیاتی، بیشتر و اندازه شرکت کوچک‌تر باشد، احتمال مدیریت سود بیشتر است.

نگاره ۷. مدل و نتایج آزمون فرضیه سوم

$AEM_{it} = \beta_1 TYPE_{it} + \beta_2 EMP_{it} + \beta_4 EMP_{it} \times TYPE_{it} + \beta_4 Size_{it} + \beta_5 MBV_{it} + \beta_6 DR_{it} + \beta_7 CF_{it} + \epsilon_{it}$					
نتیجه	سطح معنی داری	T آماره	انحراف معیار	ضریب	متغیر
تأیید	۰/۰۰۶	-۲/۷۳۹	۰/۰۱۵	-۰/۰۴۳	نوع گزارش حسابرسی
تأیید	۰/۰۰۰	۱۹/۶۳۲	۰/۰۰۱	۰/۰۳۶	فشار بازار ارز
تأیید	۰/۰۰۰	۲۵/۵۱۴	۰/۰۰۳	۰/۰۷۸	تعامل بحران و نوع گزارش
تأیید	۰/۰۹۱۷	۱/۶۹۴	۰/۰۰۳	۰/۰۰۶	فرصت رشد
رد	۰/۶۹۲	۰/۳۴۰	۰/۰۰۳	۰/۰۰۱	نسبت جریان نقد عملیاتی
رد	۰/۸۸۲	۰/۱۴۷	۰/۰۱۲	۰/۰۰۱	نسبت بدهی
تأیید	۰/۰۰۰	-۷/۷۱۵	۰/۰۰۵	-۰/۰۴۱	اندازه شرکت
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۲۱۵	۰/۱۴۴	۱/۳۲۷	جزء ثابت
		۷/۷۳۰	آماره F	۰/۶۵۹	ضریب تعیین تعدیل شده
		۰/۰۰۰	معناداری مدل	۲/۵۱۰	آماره دوربین واتسون

۰/۰۷۸ برای تعامل بحران و نوع گزارش نشان می‌دهد ارائه گزارش حسابرسی غیراستاندارد، تأثیر نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت و دستکاری در سود شرکت‌ها را تقویت می‌کند؛ از این رو، فرضیه سوم رد نمی‌شود. به بیانی دیگر، در شرایط بحران ارزی و نااطمینانی اقتصادی، ارائه گزارش غیراستاندارد، انگیزه مدیریت سود را کاهش نمی‌دهد، بلکه بیشتر می‌کند. همچنین، نتایج نشان‌دهنده تأثیر معکوس

نتایج نشان دادند گزارش غیراستاندارد، تأثیر منفی و معنی‌دار با ضریب ۰/۰۴۳- بر مدیریت سود دارد. به بیان دیگر، گزارش غیراستاندارد کاهش مدیریت سود را به همراه دارد. همچنین، بین فشار بازار ارز و مدیریت سود تصنی رابطه مثبت با ضریب ۰/۰۳۶ دیده می‌شود؛ بدان معنا که در صورت وجود شرایط نااطمینانی اقتصادی، مدیریت سود اقلام تعهدی در شرکت‌ها بیشتر مشاهده می‌شود. همچنین، ضریب

برای جستجو یا گزارش موارد می‌شود؛ البته محاسبه درصد اهمیت برای گزارش نیز بر عهده حسابرسان است که با در نظر گرفتن بزرگی شرکت‌ها و شرایط آن محاسبه می‌شود. با توجه به اینکه سازمان حسابرسی، بیشتر حسابرسی شرکت‌های بزرگ و گروه‌های تجاری را برعهده دارد، این امر نیز در نتایج حاصله اثرگذار است. درخور ذکر است این نتیجه نیز با پژوهش فرانسیس [۳۵] و اکسرا [۴۵] هم‌راستا است.

نتایج حاصل از فرضیه دوم نشان دادند هر چه دوره تصدی بیشتر باشد، دستکاری در سود کمتری مشاهده می‌شود. در مقابل، بحران ارزی و شرایط نااطمینانی به کاهش کیفیت سود منجر می‌شود و مدیریت سود را افزایش می‌دهد؛ در حالی که افزایش دوره تصدی، تأثیر مستقیم نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت تصنعی را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، در زمان نااطمینانی اقتصادی، افزایش دوره تصدی به کاهش مدیریت سود نسبت به شرایط عادی منجر می‌شود. دلیل آن این است که هرچه ارتباط شرکت و حسابرس طولانی‌تر شود، باعث می‌شود حسابرسان با مدیریت و سیستم حسابداری شرکت آشنا شوند و با تجربه و پختگی بیشتر در سال‌های آتی به بررسی صورت‌های مالی بپردازند؛ در نتیجه، توانایی آنها در تشخیص مناسب بودن یا نبودن روش‌های حسابداری و گزارشگری مالی افزایش می‌یابد و به بیان دیگر، با افزایش دوره تصدی در شرایط نااطمینانی اقتصادی، کیفیت و پایداری سود، بیشتر خواهد بود. گفتنی است این نتیجه با دستاورد مایرز [۴۲] و سینت [۴۸] هم‌راستا است.

نتایج فرضیه سوم نشان می‌دهند در شرایط عادی، نوع گزارش حسابرسی با مدیریت سود رابطه معکوسی دارد و مدیران برای دریافت نکردن گزارش حسابرسی غیراستاندارد، سود شرکت را کمتر

اندازه شرکت با ضریب $0/041$ - بر مدیریت سود است؛ به آن معنا که هرچه شرکت کوچک‌تر باشد، احتمال مدیریت سود، بیشتر است.

درخور ذکر است طبق نتایج آزمون چاو در هر سه مدل رگرسیونی، براساس احتمال آماره اف لیمر که کمتر از سطح خطای پنج درصد است، از روش ترکیبی (پانل) استفاده شد. همچنین، طبق نتایج آزمون هاسمن براساس احتمال آماره کای که کمتر از سطح خطای پنج درصد است، روش اثرات ثابت بر روش اثرات تصادفی در هر سه مدل ترجیح داده شد که نتایج به دست آمده در پیوست ارائه شده‌اند.

تحلیل نتایج و یافته‌ها

نتایج حاصل از فرضیه اول نشان می‌دهند در شرایط وجود نااطمینانی اقتصادی و بحران ارزی، استفاده از نهاد های دولتی و بزرگ مانند سازمان حسابرسی به بالارفتن کیفیت حسابرسی و کاهش مدیریت سود منجر می‌شود. دلیل این امر، وجود بحران و اثرات آن بر اقتصاد است. در این شرایط، ادامه حیات شرکت‌های بزرگ‌تر و دولتی، وابستگی کمتری به شرکت‌های مشتری دارد. این نتایج با پژوهش‌های الوارد [۲۲] هم‌راستا است. همچنین، حسابرسی توسط سازمان حسابرسی به عنوان تنها سازمان حسابرسی بزرگ کشور به افزایش مدیریت سود تصنعی در بین شرکت‌های بررسی شده منجر شده است. دلیل این امر اینگونه بیان می‌شود که سازمان حسابرسی، تنها مؤسسه حسابرسی بزرگ و دولتی کشور است و شرکت‌های بسیاری و به دلایل گوناگون تمایل دارند از خدمات آن سازمان استفاده کنند؛ از این رو، این سازمان با حجم وسیعی از مشتریان روبه‌رو است؛ در نتیجه، فشار کاری وارده بر حسابرسان این سازمان مانع از صرف وقت بیشتر

سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران در ارزش‌یابی عمل کرد مدیران و در راستای ارزش‌یابی کیفیت سود توصیه می‌شود به آن‌ها توجه کنند. همچنین برای افزایش شفافیت و بهبود گزارش‌گری مالی، به‌ویژه در شرایط بحران ارزی، به بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود تهمیدات و مزیت‌هایی در راستای به‌کارگیری حساب‌برسان بزرگ در شرایط بحران در نظر بگیرد.

بر اساس نتایج فرضیه دوم، در شرایط نااطمینانی اقتصادی، استفاده از سقف زمانی ۴ ساله برای دوره تصدی حساب‌برسان پیشنهاد می‌شود. همچنین به ذینفعان و سرمایه‌گذاران در شرکت‌ها، پیشنهاد می‌شود در ارزش‌یابی کیفیت سود شرکت‌ها، دوره تصدی حساب‌برسان را نیز لحاظ کنند. بورس اوراق بهادار نیز راهکارها و امتیازاتی برای اجرای چرخش ۴ ساله حساب‌برسان در شرایط نااطمینانی اقتصادی اتخاذ کند؛ برای مثال، لیست شرکت‌های برگزیده سازمان را به‌منظور تشویق شرکت‌ها به صورت دوره‌ای ارائه کند. بر اساس نتایج فرضیه سوم، به تحلیل‌گران پیشنهاد می‌شود در بررسی عملکرد شرکت‌ها و مدیران و در شرایط نااطمینانی اقتصادی، به نوع گزارش حساب‌برسی ارائه‌شده نیز توجه کنند و در صورت ارائه گزارش غیراستاندارد، احتمال وجود مدیریت سود را نیز در کنار سایر عوامل اثرگذار بررسی کنند. به سازمان حساب‌برسی نیز توصیه می‌شود استانداردها یا تعدیلاتی در آنها با در نظر گرفتن شرایط نااطمینانی اقتصادی تدوین شود.

منابع

۱- ابراهیمی، سیدکاظم، بهرامی‌نسب، علی و اسحاق کریمی. (۱۳۹۷). ارتباطات سیاسی، کیفیت حساب‌برسی، بحران مالی، هزینه‌های نمایندگی. *دانش حساب‌برسی*، سال هجدهم، شماره ۷۳، صص ۷۹-۱۰۲.

دستکاری می‌کنند؛ در حالی که وجود بحران ارزی و نااطمینانی اقتصادی، مدیریت سود تصنعی را افزایش می‌دهد که دلایل بسیاری دارد: در دوره بحران و به دلیل شرایط اقتصادی، عملکرد شرکت‌ها به‌طور معمول ضعیف‌تر است، مدیران در چنین شرایطی و برای محافظت شرکت از نقض قراردادهای بدهی که معمولاً شروطی را با توجه به میزان سود شرکت در نظر می‌گیرند، تمایل بیشتری به دستکاری در سود دارند. علاوه بر آن، پاداش مدیران که معمولاً بر مبنای سود شرکت لحاظ می‌شود، انگیزه‌ای برای بیش‌زایی سود ایجاد می‌کند. حفظ جایگاه و امتیازات مدیریتی و تسهیلات آن مزید بر این امر است. این دستاورد با پژوهش خدای پور (۱۳۹۴) هم‌راستا و با پژوهش محمدرضایی [۱۷] متفاوت است. همچنین، ارائه گزارش حساب‌برسی غیراستاندارد، تأثیر مثبت نااطمینانی اقتصادی بر مدیریت را تقویت کرده است. در واقع حساب‌برسان تمایل دارند برای کاهش مسئولیت‌های خود در دعاوی حقوقی و محافظت از خود در شرایط بحرانی به جای گزارش مقبول از تعدیل‌شده استفاده کنند و با توجه به استانداردها و قضاوت حرفه‌ای خود، اظهار نظر را مشروط، مردود یا عدم اظهار نظر ارائه کنند. در مجموع، بر اساس نتایج این پژوهش، حتی نوع گزارش که به‌عنوان شاخص کیفیت حساب‌برسی در نظر گرفته می‌شود نیز در شرایط وقوع نااطمینانی اقتصادی مانعی برای دستکاری تصنعی سود توسط مدیران نمی‌شود و آن را کم‌رنگ‌تر نمی‌کند. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش حساس یگانه [۵] هم‌راستا است.

پیشنهادها

بر اساس نتایج فرضیه اول، بهره‌گیری از حساب‌برسان بزرگ در شرایط نااطمینانی اقتصادی برای کاهش مدیریت سود پیشنهاد می‌شود. همچنین، به

- ۲- ابراهیمی، سید کاظم، بهرامی نسب، علمی و رضا مم شلی. (۱۳۹۵). تأثیر بحران مالی بر سود کیفیت. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، دوره بیست و سوم، شماره ۴، صص ۴۱۵-۴۳۴.
- ۳- بنی مهد، بهمن، عربی، مهدی، حسن پور، شیوا و شاهرخ بزرگمهر بیان. (۱۳۹۷). هروری بر معیار های اندازه گیری کیفیت حسابرسی: کاربرد ها و نقاط ضعف و قوت. *پژوهش حسابداری*، دوره هشتم، شماره ۴، صص ۶۳-۳۳.
- ۴- جودی، سمیرا و غلامرضا منصورفر. (۱۳۹۹). نقش کیفیت حسابرسی بر رابطه عدم تقارن اطلاعاتی و ابعاد آگاهی دهندگی و فریبندگی مدیریت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوازدهم، شماره ۱، صص ۱۹-۳۸.
- ۵- حساس یگان، یحیی، بوللو، قاسم و فاطمه فرخی نژاد. (۱۳۸۹). رابطه بین اقلام تعهدی اختیاری و گزارش حسابرسی. *دانش حسابرسی*، دوره دهم، شماره ۳، صص ۶-۲۱.
- ۶- حسینی، محمد و نفیسه عظیم زاده. (۱۳۹۶). رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی: شواهدی از ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی. *پژوهش‌های نوین در حسابداری و حسابرسی*، دوره یکم، شماره ۱، صص ۱۳۹-۱۶۸.
- ۷- حمیدیان، محسن و نفیسه تقی زاده. (۱۳۹۶). کیفیت حسابرسی، حمایت از سرمایه گذاران و مدیریت سود در دوران بحران مالی. *دانش حسابرسی*، سال هجدهم، شماره ۷۱، صص ۱۲۹-۱۴۸.
- ۸- خدای پور، احمد، دلدار، مصطفی و وحید محمد رضاخانی. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر هزینه های نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی بر کیفیت حسابرسی. *دانش حسابرسی*، سال سیزدهم، شماره ۵۰، صص ۲۰-۱.
- ۹- خواجوی، شکراله و مهدی ابراهیمی میمند. (۱۳۹۴). رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود با هدف دستیابی به آستانه های سود. *مجله دانش حسابداری*، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۲۹-۵۶.
- ۱۰- رحیمیان، نظام الدین، تقوی فرد، محمد تقی و سپیده جوادی صوفیانی. (۱۳۹۵). کیفیت حسابرسی و ارزش گذاری بالای حقوق صاحبان سهام. *فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی*، سال سیزدهم، شماره ۵۲، صص ۱۱۱-۱۳۹.
- ۱۱- ساریخانی، نصیبه و الهه برزگر. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و تجدید ارائه صورت های مالی ناشی از مدیریت سود و مدیریت وجه نقد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی*، سال هشتم، شماره ۲۹، صص ۱۰۳-۱۳۱.
- ۱۲- سمایی، مرجان و هادی دانشور. (۱۳۹۹). تأثیر دوره تصدی حسابرس بر محافظه کاری حسابرس. *چشم انداز حسابداری و مدیریت*، دوره سوم، شماره ۲۱، صص ۵۴-۶۷.
- ۱۳- علوی، سید محمد، قربانی، بهزاد و وهاب رستمی. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی در مؤسسات حسابداری. *فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی*، سال سیزدهم، شماره ۵۰، صص ۲۰-۱.

- ۱۹- منصورفر، غلامرضا و سمیرا جودی. (۱۳۹۹). نقش کیفیت حسابرسی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و ابداع آگاهی‌دهندگی و فریبندگی مدیریت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، دوره دوازدهم، شماره ۱، صص ۱۹-۳۸.
- 20- Ahmed, K., Chalmers, K. & H. Khelif. (2013). A Meta-Analysis of IFRS Adoption Effects. *International Journal of Accounting*, Vol. 48, No. 2, Pp. 173-217.
- 21- Ahsen, H. (2011). Audit Firm Industry Specialization and Audit Outcomes: Insights from Academic literature. *Research in Accounting Regulation*, Vol. 23, No.1, Pp. 114-129.
- 22- Alvarado, N., Fuentes, P. & J. Laffarga. (2019). Do Auditors Mitigate Earnings Management during Economic Crisis. *Revista de Contabilidad Spanish Accounting Review*, Vol. 22, No. 1, Pp. 6-20.
- 23- Blandon, J., Bosch, J. & D. Ravenda. (2020). Audit Firm Tenure and Audit Quality: A Cross European Study. *J Int Financ Manage Account*. Vol. 31, Pp. 35-64.
- 24- Charitou, A., Lambertides, N. & L. Trigeorgis. (2007). Earnings Behaviour of Financially distressed firms: The Role of Institutional Ownership. *Abacus*, Vol. 43, Pp. 271-296.
- 25- Chersan, I. (2019). Audit Quality and Several of Its Determinants. *Audit Financiar*, Vol. 17, No. 1, Pp. 93-105.
- 26- Chen, C., Lin, C. & Y. Lin. (2008). Audit Partner Tenure, Audit Firm Tenure, and Discretionary Accruals: Does Long Auditor Tenure Impair Earnings Quality? *Contemporary Accounting Research*, Vol. 25, No. 2, Pp. 415-45.
- 27- Chia, Y.M., Lapsley, I. & H. Lee. (2007). Choice of Auditors and Earnings Management during the Asian Financial Crisis. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 22, No. 2, Pp. 177-196.
- 28- Chi, W., Lisic, L. & M. Pevzner. (2011). Is Enhanced Auditor Characteristics Associated with Greater Real Earnings Management. *Accounting Horizons*, Vol. 25, No. 2, Pp. 315-335.
- 29- Davis, L. R., Soo, B. S. & G.M. Trompeter. (2009). Auditor Tenure and the Ability to Meet or Beat Earnings
- رسد می‌ایران. *دانش حسابرسی*، سال پانزدهم، شماره ۶۰، صص ۴۷-۷۰.
- ۱۴- فتاحی نافچی، حسن و عاطفه فاضل‌ده‌کردی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت*، دوره یکم، شماره ۲، صص ۶۸-۸۲.
- ۱۵- قدیمی، بهمن، قربانی، بهزاد و زهرا دادجو. (۱۳۹۹). تأثیر کیفیت حسابرسی حسابرسان معتمد سازمان بورس بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری*، دوره جدید، شماره ۳۶، صص ۱۲۹-۱۴۸.
- ۱۶- کاظمی، توحدید. (۱۳۹۸). تحلیل حقوقی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از روش گشتاور تعمیم‌یافته. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوازدهم، شماره ۱، صص ۸۳-۱۰۲.
- ۱۷- محمدرضا ضایی، فخرالملدین، دیانتی‌دیلمی، زهرا و روناک داروند. (۱۳۹۹). نوع گزارش حسابرسی، تعداد و نوع بندهای شرط گزارش مشروط حسابرسی: نقش بحران اقتصادی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، دوره نهم، شماره ۳۳، صص ۲۵-۳۹.
- ۱۸- مرادی، محمد، اصولیان، محمد و محمد خوروزی. (۱۳۹۳). اظهارنظر حسابرس و مدیریت سود با تأکید بر ابهام در تداوم فعالیت. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، دوره بیست‌ویکم، شماره ۳، صص ۳۱۳-۳۲۸.

- 40- Lennox, C. (2000). Do Companies Successfully Engage in Opinion-Shopping? Evidence from the UK. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 29, No. 3, Pp. 321-37.
- 41- Lopes, A. (2018). Audit Quality and Earnings Management: Evidence from Portugal. *Athens Journal of Business & Economics*, Vol. 4, Issue 2, Pp. 179-192.
- 42- Myers, J. N., Myers, L. A. & C.T. Omer. (2003). Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings: A Case for Mandatory Auditor Rotation. *The Accounting Review*, Vol. 78, Issue 3, Pp. 779-799.
- 43- Olufunmilayo, U., Folahanmi, A. & S. Rafiu. (2019). Audit Quality and Accrual Quality in Nigerian Quoted Manufacturing Firms. *The International Journal of Business & Management*, Vol. 7, Issue 3, Pp. 108-120.
- 44- Oroud, Y. et al. (2019). Does Audit Quality Moderate the Relationship between Accounting Information and the Share Price? Evidence from Jordan. *International Business Research*, Vol. 12, No. 3, Pp. 58-65.
- 45- Oxera. (2006). *Competition and Choice in the UK Audit Market*, Oxera Consulting, UK: Oxford.
- 46- Ronen J, & V. Yaari. (2008). *Earnings Management: Emerging Insights in Theory, Practice, and Research*. New York: Springer.
- 47- Ronen J. & V. Yaari. (2011). Earnings Management: Emerging Insights in Theory, practice and research. *The international Journal of accounting*, Vol. 46, No. 2, Pp. 236-237.
- 48- Sinnett, W. (2004). Are there good reasons for auditor rotation. *Financial Executive*, Vol. 20. No. 1, Pp. 29-32
- 49- Tanner, E. (2002). *Exchange Market Pressure, Currency Crises, and Monetary Policy: Additional Evidence from Emerging Markets*. IMF.
- 50- Weymark, D.N. (1995). Estimating Exchange Market Pressure and the Degree of Exchange Market Intervention for Canada. *Journal of International Economics*. Vol. 39, Pp. 273-295.
- Forecasts. *Contemporary Accounting Research*, Vol. 26, No. 2, Pp. 517-48.
- 30- De Angelo, L. (1981). Auditor Size and Auditor Quality. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 3, Pp. 183-199.
- 31- Dechow, P., Sloan, R. & A. Sweeney. (1995). Detecting Earnings Management. *Accounting Review*, Vol. 70, No. 2, Pp. 193-225.
- 32- Ecker, F. et al. (2013). Estimation Sample Selection for Discretionary Accruals Models. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 56, No. 2-3, Pp. 190-211.
- 33- Filip, A. & B. Rattourmer. (2014). Financial Crisis and Earnings Management: The European Evidence. *The International Journal of Accounting*, Vol. 49, Pp. 455-478.
- 34- Francis, J. R., Maydew, E. & H. Sparks. (1999). The Role of Big 6 Auditors in the Credible Reporting of Accruals. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol. 18, No. 2, Pp. 17-34.
- 35- Francis, J.R., Michas, P.N. & S.E. Seavey. (2013). Does Audit Market Concentration Harm the Quality of Audited Earnings? Evidence from Audit Markets in 42 Countries. *Contemporary Accounting Research*, Vol. 30, Pp. 325-355.
- 36- Government Accountability Office (GAO). (2008). *Audits of public companies: Continued concentration in audit market for large public companies does not call for immediate action*, Washington, D.C.
- 37- Griton, L. & D. Ropper. (1977). A Monetary Model of Exchange Market Pressure Applied to The Postwar Canadian Experience. *American Economic Review*, Vol. 67, Pp. 537-548.
- 38- Huguet, D. & J. L. Gandfa. (2016). Audit and Earnings Management in Spanish SMEs. *BRQ Business Research Quarterly*, Vol. 19, No. 3, Pp. 171-187.
- 39- Kaplan, S. E. & D.D. Williams. (2013). Do Going Concern Audit Reports Protect Auditors from Litigation? A Simultaneous Equations Approach. *The Accounting Review*, No. 88, Pp. 199-232

پیوست

آزمون‌های تشخیص مدل‌ها

نتیجه	معنی داری	آماره	آزمون تشخیص	
داده‌های ترکیبی	۰/۰۲	۱/۳۸	چاو	فرصیه اول
اثرات ثابت	۰/۰۳	۱۳/۵۴	هاسمن	
داده‌های ترکیبی	۰/۰۰	۱/۸۷۸	چاو	فرصیه دوم
اثرات ثابت	۰/۰۱	۱۴/۲۷	هاسمن	
داده‌های ترکیبی	۰/۰۳	۱/۷۱	چاو	فرصیه سوم
اثرات ثابت	۰/۰۱	۱۴/۱۹	هاسمن	

آزمون‌های نقض فرض کلاسیک

نتیجه	معنی داری	آماره	آزمون تشخیص	
همسانی واریانس	۰/۳۲	۳/۷۳	وایت	فرصیه اول
عدم وجود خودهمبستگی	۰/۲۳	۵۴/۱۳	LM	
همسانی واریانس	۰/۲۹	۳/۲۶	وایت	فرصیه دوم
عدم وجود خودهمبستگی	۰/۳۶	۷۶/۳۶	LM	
همسانی واریانس	۰/۳۳	۳/۸۴	وایت	فرصیه سوم
عدم وجود خودهمبستگی	۰/۱۲	۲۴/۸۹	LM	

بر اساس آزمون وایت فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس در هر سه مدل تأیید می‌شود.

بر اساس آزمون LM فرض صفر مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی در هر سه مدل تأیید می‌شود.